

WSPOMNIENIE

Prof. dr hab. med. Felicja Meisel-Mikołajczyk (1927–2012)

Środowisko mikrobiologów z wielkim smutkiem przyjęło wiadomość, że w dniu 3 grudnia zmarła jedna z czołowych postaci polskiej mikrobiologii, prof. dr hab. med. Felicja Meisel-Mikołajczyk. Była jednym z pierwszych specjalistów mikrobiologii lekarskiej, wraz z ojcem, prof. Henrykiem Meislem stworzyła szkołę zajmującą się badaniami beztlenowców. Mikrobiologia, chyba tylko poza ukochaną rodziną, była jej największą miłością. Śledząc losy prof. Felicji Meisel-Mikołajczyk, trudno się temu dziwić, jako że praktycznie całe jej życie obracało się wokół mikrobiologii. Z mikrobiologią związani byli zarówno rodzice, jak również jej mąż.

Prof. Felicja Meisel-Mikołajczyk urodziła się 15 marca 1927 roku, w Jarosławiu (obecnie woj. podkarpackie). Szkołę powszechną ukończyła w 1939 r. we Lwowie, i tam rozpoczęła naukę w szkole średniej. We Lwowie pracowali rodzice prof. Felicji Meisel-Mikołajczyk, obydwoje byli lekarzami. Pracowali początkowo w tamtejszym Państwowym Zakładzie Higieny, a później w czasie okupacji sowieckiej w Instytucie prof. Rudolfa Weigla. Niestety edukację szkolną prof. Felicji Meisel-Mikołajczyk przerwało wkroczenie Niemców, kiedy to jej rodzice zostali aresztowani i wywiezieni do Oświęcimia, a ona była zmuszona do ukrywania się u przyjaciół. W tym czasie kontynuowała naukę w domu. Lwów opuściła w 1945 roku i przeniosła się wraz ze szczęśliwie ocalonymi rodzicami do Łodzi, gdzie tymczasowo rozpoczął działalność Państwowy Zakład Higieny. Tam rodzice prof. Felicji Meisel-Mikołajczyk rozpoczęli pracę. Również w Łodzi, w 1946 zdała maturę w liceum dla dorosłych i została przyjęta na Wydział Lekarski Uniwersytetu Łódzkiego. Ponieważ w 1947 roku PZH, po remoncie budynków wrócił do Warszawy, do Warszawy przeniosła się cała rodzina prof. Felicji Meisel-Mikołajczyk i tu osiedli na stałe. W 1951 roku wyszła za mąż, również za lekarza-mikrobiologa, dr Edwarda Mikołajczyka, również pracującego w PZH. Z mężem przeżyła w udanym związku wiele lat (do jego śmierci w 1988 roku). Dochowali się dwóch synów, przebywających obecnie na stałe za granicą oraz licznych wnuków.

Prof. Felicja Meisel-Mikołajczyk uzyskała dyplom Wydziału Lekarskiego Akademii Medycznej w Warszawie w roku 1952, ale jeszcze przed uzyskaniem dyplomu,

w roku 1951 podjęła pracę w Zakładzie Mikrobiologii Lekarskiej na swojej uczelni, kierowanym wówczas przez prof. Edmunda Mikulaszka. W tym samym zakładzie pracowała aż do osiągnięcia wieku emerytalnego w 1997 roku. Zajmowała kolejno stanowiska: asystenta, adiunkta, profesora nadzwyczajnego i profesora zwyczajnego. Od 1992 roku aż do emerytury, na którą przeszła w 1997 roku, była Kierownikiem Zakładu, a w latach 1990–1993 była Prodziekanem i Kierownikiem Studiów Doktoranckich II Wydziału Lekarskiego Akademii Medycznej w Warszawie (obecnie Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego). Stopień docenta uzyskała w 1967 roku, a tytuł profesora w 1985.

Prof. Felicja Meisel-Mikołajczyk większość swojej pracy naukowej poświęciła beztlenowcom. Pierwsze jej prace dotyczyły głównie *Clostridium perfringens*. Interesowała się budową antygenową form wegetatywnych i przetrwalników tych bakterii. W latach 70-tych włączyła do swoich badań beztlenowce nieprzetrwalnikujące, przede wszystkim pałeczki Gram-ujemne. Również w tym przypadku jej prace miały charakter

immunochemiczny i skupiały się głównie na otrzymywaniu, oczyszczaniu i badaniu endotoksyn tych pałeczek. W latach 80-tych skupiła się szczególnie na badaniu *Bacteroides fragilis* i była autorką wielu nowatorskich, jak na owe czasy prac. Wraz ze współpracownikami opracowała między innymi metodę immunofluorescencji bezpośredniej służącą do różnicowania pałeczek *Bacteroides* z ówczesnej grupy *fragilis*. W badaniach na zwierzętach wykazała możliwość negatywnego oddziaływania endotoksyn *Bacteroides fragilis* na rozwój płodu, w przypadku zakażenia wód płodowych. Zawsze fascynowała ją również naturalna flora jelita człowieka i zwierząt, jako, że trzon tej flory stanowią właśnie beztlenowce. Jako pierwsza w Polsce zajęła się tak szeroko obecnie badanym drobnoustrojem, jakim jest *Clostridium difficile*. Już w ubiegłym stuleciu propagowała stosowanie w ciężkich przypadkach *colitis pseudomembranacea*, zagrażających życiu, transplantacji kału od zdrowego członka rodziny. Jest to metoda, która początkowo odrzucana ze względu na liczne niedogodności oraz niebezpieczeństwo przeniesienia różnych zakażeń, obecnie w dobie kryzysu antybiotykowego zdobywa, co raz większą popularność, jako metoda łatwa, tania i po zastosowaniu której występuje znacznie mniej nawrotów niż po terapii antybiotykowej. Ostatnie prace prof. Felicji Meisel-Mikołajczyk, dotyczyły właśnie *C. difficile*, wykonała we współpracy z ośrodkami w Holandii pierwsze rybotypowanie szczepów występujących w Polsce, zajmowała się metodami wykrywania toksyn tego drobnoustroju (stworzyła jedyny w Polsce ośrodek gdzie stosowano do wykrywania toksyn hodowle komórkowe). Ona zapoczątkowała badania, w których sugerowała udział w biegunkach poantybiotykowych również *C. perfringens*. Jej badania dotyczyły również *B. fragilis*, były to pionierskie badania wskazujące na rolę w patogenezie zakażeń powodowanych przez ten drobnoustrój również specyficznej enterotoksyny.

Prof. Felicja Meisel-Mikołajczyk współpracowała z wieloma ośrodkami w Polsce i za granicą, czego owocem były wspólne publikacje. Było ich ponad 180, w czasopiśmie krajowych i zagranicznych, często o wysokim IF. Jej prace były licznie cytowane. Była wie-

lokrotnie nagradzana przez JM Rektora Warszawskiego Uniwersytetu medycznego nagrodami dydaktycznymi, organizacyjnymi i naukowymi, a także odznaczona Złotym Krzyżem Zasługi w 1974 i Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski w 1983 r. Wykształciła całe pokolenie mikrobiologów. Była promotorem doktoratów, opiekunem specjalizacji, pod jej bezpośrednim lub pośrednim kierunkiem powstawały prace habilitacyjne. Do Jej grona wychowanków należy również moja skromna osoba, jako że właśnie pod jej kierunkiem rozpoczynałam swoją pracę mikrobiologa. Mimo, że później nasze drogi naukowe się rozeszły, to być może poprzez częsty kontakt i dyskusje, zaszczerpione przez Prof. Felicję Meisel-Mikołajczyk zainteresowanie beztlenowcami pozostawało wciąż żywe. Przez wiele lat pracowałyśmy z Prof. Felicją Meisel-Mikołajczyk w tym samym Zakładzie i przez ten czas poznałam ją, jako osobę o silnym charakterze, bardzo aktywną, pełną optymizmu i wiary w ludzi. Wyczulona na krzywdę zawsze chętnie służyła pomocą, wręcz „matkowała” niektórym swoim współpracownikom. Będąc już na emeryturze, jeszcze przez wiele lat codziennie była obecna w Swoim Zakładzie, który traktowała jak drugi dom. Kierowała rozpoczętymi wcześniej tematami naukowymi, prowadziła doktorantów, pisała prace. Z czasem niestety siłą ubywało i co raz trudniej było Pani Profesor wspiąć się na wysokie piętro, co jest konieczne, aby dostać się do Zakładu Mikrobiologii Lekarskiej. Starła się jednak uczestniczyć, chociaż w posiedzeniach naukowych. Była też stałym uczestnikiem posiedzeń Warszawskiego Oddziału Polskiego Towarzystwa Mikrobiologów. Już w czasie ciężkiej choroby, w rozmowach telefonicznych jej pierwsze pytanie zawsze dotyczyło Zakładu.

Razem z nią odeszło ponad pół wieku historii polskiej mikrobiologii, którą Pani Profesor Felicja Meisel-Mikołajczyk aktywnie tworzyła i pozostanie w niej na zawsze ważną postacią. Cześć jej pamięci!

Prof. dr hab. n. med. Grażyna Młynarczyk
Kierownik Katedry
i Zakładu Mikrobiologii Lekarskiej
Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego